

**Рекомендації
для проведення інформаційно-просвітницьких заходів
щодо недопущення вербування дітей та залучення їх до диверсійної
діяльності**

З метою інформування громадськості, дітей та їх батьків, педагогічних працівників та інших осіб, про недопущення поширення російської пропаганди серед дітей, запобігання їх вербуванню та залученню до диверсійної діяльності, з урахуванням ризиків вербування, з якими можуть зіштовхнутися неповнолітні, зокрема під час перебування у соціальних мережах, а також необхідністю організації роботи в закладах освіти, зокрема щодо профілактики потрапляння підлітків у ситуації вербування російськими спецслужбами та залучення їх до протиправної діяльності на території України, **рекомендується проведення інформаційно-просвітницьких заходів.**

Російські спецслужби для досягнення цілей щодо дестабілізації ситуації в Україні будь-якими способами використовують для цього українських дітей, у тому числі застосовуючи психологічний тиск, маніпуляції та фінансове заохочення для вербування дітей через Telegram-канали, обіцяючи їм «легкі» заробітки за виконання певних завдань *(завдання від російських кураторів можуть варіюватися від малювання провокативних графіті та розклеювання дискредитуючих листівок проти ЗСУ до більш серйозних дій, як підпалення трансформаторів або автомобілів військових, поліцейських тощо).*

Наразі рф вербує неповнолітніх для підпалу автівок військовослужбовців ЗСУ, правоохоронних органів, трансформаторних підстанцій, відділень «Укрпошти», обіцяючи за це винагороду. Пропонують такий «заробіток» підліткам через соціальні мережі, месенджери. Така ситуація та вербування українських дітей – черговий спосіб рф дестабілізувати ситуацію в Україні.

Перш, ніж зупинитися на порадах щодо напрямків організації цієї роботи, важливо визначити деякі **причини, які призводять** до того, що ці пропозиції з боку російських спецслужб знаходять відгук саме у підлітків, чому для дестабілізації суспільства вони роблять акцент саме на дітей 13-17 років.

Підлітковий вік – це період усвідомлення свого місця дитиною у суспільстві, майбутнього, період планів та мрій. Реалізація таких мрій та бажань, природно, потребує або активної праці та/або матеріальної складової. Тому підлітки легко погоджуються на можливості «легкого» заробітку, відгукуються на оголошення на зразок «2 тис. доларів, навички не потрібні, тільки ваш телефон і час». І якщо дорослі легко усвідомлюють всю абсурдність ситуації, то підліток «не задумується», що стоїть за такими пропозиціями та не усвідомлює шкоду, яку може завдати і собі, і оточуючим.

Крім того у цьому віці дитині ще доволі складно встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, передбачати наслідки подій, власних та чужих вчинків. Це призводить до того, що користуючись своїм правом на особистий вибір, підліток до кінця не усвідомлює, що до цього вибору його навмисне підштовхують, а відповідати за зроблене прийдеться в повній мірі саме йому і серйозно.

Вербувальники – досвідчені маніпулятори. Вони намагаються зіграти на людських почуттях та слабкостях. Спочатку схиляють співрозмовників до

надання безневинних послуг, а потім поступово їх вербують і підбурюють до деструктивних та злочинних дій.

Варто пам'ятати при спробі «легкого заробітку», як діти, так і їх батьки будуть притягнуті до відповідальності. А саме, оскільки дані «замовлення» надходять з території РФ вони кваліфікуються за статтею 113 (Диверсія) Кримінального кодексу України та караються позбавленням волі на строк 15 років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна, за умов воєнного стану.

Отже, враховуючи зазначене, під час проведення інформаційно-просвітницьких заходів щодо недопущення вербування дітей та залучення їх до диверсійної діяльності **нагадуємо:**

1. Дітям:

Бути обережним в Інтернеті та соціальних мережах. Соцмережі — це дуже складні застосунки. Для повноцінної роботи вони запитують доступ майже до всієї особистої інформації. Це може бути як мінімум доступ до фото галереї, доступ до файлової системи взагалі, до ваших контактів, до камери, до мікрофона, до інтернет-з'єднань, до інформації про телефон. Тому встановлюючи будь-який додаток на телефон переконайтесь у його безпечності.

Бути обачними із пропозиціями, які пропонуються незнайомцями.

Навіть якщо людина стверджує, що їй можна довіряти, краще бути обачним та утриматися від надмірно близького спілкування та у разі пропозицій сумнівного характеру, особливо заробити «великі кошти», одразу повідомляти про таке спілкування до поліції, зробивши скріншоти переписки і зафіксувати ідентифікуючий нікнейм того, хто пропонує заробіток.

Дітям необхідно повідомляти про будь-які пропозиції, підозрілі нові знайомства батькам, педагогам та поліції.

Поширювати інформацію тільки з офіційних ресурсів.

Якщо дитину намагаються залучити до протиправної діяльності:

Дати чітко зрозуміти, що ви не хочете співпрацювати (на всі запитання треба відповідати «Ні». У жодному разі нічого не обіцяти та не погоджуватися).

Уникайте контактів із підозрілими людьми:

Не погоджуйтесь на зустрічі з незнайомцями. Завжди повідомляйте дорослих про такі запрошення.

Повідомляйте про підозрілі ситуації:

Якщо отримуєте дивні пропозиції або помічаєте щось підозріле, негайно скажіть батькам чи вчителям.

Будьте обережними в соцмережах:

Не публікуйте інформацію, яка може зацікавити злочинців.

Використовуйте налаштування приватності для обмеження доступу до особистої інформації.

Навчайтеся розпізнавати маніпуляції:

Звертайте увагу на ознаки обману: пропозиції швидкого збагачення, прохання виконати прості завдання з подальшими вимогами.

2. Батькам та педагогічним працівникам:

Звертати увагу, в яких месенджерах та соціальних мережах проводить час дитина, чи не з'явилися у дитини чималі кошти, можливо нові гаджети або речі.

Контролювати коло спілкування дитини, чи немає серед них тих, хто полюбляє заробити «легкі гроші», а якщо все ж таки у дитини є такі «друзі» – пояснити їм які можуть бути наслідки такого спілкування.

Роз'яснити дітям, що «Легких грошей» не буває, адже протиправний заробіток завжди несе за собою покарання, іноді навіть і позбавлення волі.

Підвищувати свідомість дитини. (Розкажіть дитині про поняття вербування та які ризики це несе не тільки для дитини але й для оточуючих. Поясніть, що навіть безневинна на перший погляд інформація, наприклад, про розташування техніки, блокпостів чи військових, може бути використана на шкоду країні).

Розкажіть, що ті, хто намагається отримати таку інформацію, можуть діяти обманом, пропонувати гроші, подарунки чи інші винагороди. Навчіть дитину бути обережною з новими знайомствами в соціальних мережах, уникаючи спілкування з незнайомцями, які задають підозрілі питання. Зверніть увагу, що завжди можна сказати "ні" та звернутися до батьків чи вчителів, якщо щось викликає сумніви чи дискомфорт. Також наголосіть, що повідомлення дорослих про такі ситуації – це прояв відповідальності та турботи про безпеку сім'ї та громади).

Для залучення до злочинної діяльності спецслужби РФ використовують різноманітні прийоми і засоби: маніпулюють дітьми через шантаж, обіцянки матеріальних благ або тиск на емоції.

Підтримувати відкриту комунікацію з дитиною. (Відкрита комунікація допомагає вчасно виявити будь-які підозрілі або небезпечні ситуації).

Приймати участь у освітніх та психологічних заходах дитини (Беріть участь у заходах, які спрямовані на підвищення свідомості та психологічний захист від вербування).

Сприяння формуванню критичного мислення, розвиток навичок прийняття відповідального рішення, оволодіння сучасними технологіями розв'язання складних ситуацій, аналізу конкретних ситуацій.

Підвищення правової свідомості та відповідальності шляхом інформування, ознайомлення із законодавством України, виховання у дітей патріотизму, формування ціннісних орієнтирів та утвердження національно-патріотичної свідомості, поваги до Конституції України та держави, почуття власної гідності, відповідальності перед законом за свої дії, розбір конкретних прикладів із застосуванням цих законів.

Проведення просвітницької роботи з дітьми щодо медіаграмотності та медіагігієни, зокрема заборона використання певних соціальних мереж також роз'яснення дітям та надання можливих навичок щодо розрізнення фейкової інформації від достовірної, пояснити, яка інформація є секретною і які наслідки її розголошення матиме як для країни, так і для дитини, її рідних.

Налагоджувати довірливі стосунки, спілкуватися з дітьми, цікавитися, як вони проводять свій вільний час, в яких соціальних мережах зареєстровані, щоб мати можливість коректно пояснити можливі небезпеки, які несе та чи інша мережа, месенджер щодо можливого ризику вербування, які можуть бути наслідки, познайомити із схемами вербування, щоб зіткнувшись із чимось схожим, дитина була готова реагувати відповідним чином (протистояти тиску, маніпуляції, повідомити батькам та звернутися до поліції).

Куди можна звернутися у разі надходження пропозицій дитини щодо залучення її до диверсійної діяльності

Інформацію про можливі факти протиправної діяльності негайно необхідно повідомити поліції за телефонним номером екстреної служби «102» або заповнити форму зворотного зв'язку на сайті кіберполіції.

Telegram-канал «Брама», в якому щодня дають інформацію про блокування різних акаунтів в соцмережах, де дезінформують, вчиняють протиправну діяльність, шахрайство. В цьому Telegram-каналі є інформація, як вберегтися від певних методів шахрайства, а також як захистити себе та свою сторінку в соціальній мережі.

Сьогодні кібер- та загрози із вербування виявляють різні державні та недержавні організації, які спеціалізуються на безпеці та протидії інформаційним і фізичним загрозам. Основні з них: Кіберполіція, Служба безпеки України (СБУ), Національний координаційний центр кібербезпеки (Рада національної безпеки і оборони України), Міністерство оборони України, волонтерські та приватні організації, звичайні громадяни.

Але вони просять про допомогу й українців: можна долучитись до блокування телеграм- та ютуб-каналів, фейсбук-груп, інстапрофілів, які поширюють дезінформацію, а також дані про місця дислокації ЗСУ.

Для цього варто звернутись у чатбот **StopRussia | MRIYA**, надіслати відомості про виявлені ресурси, щоби їх перевірили та заблокували.

Канал «StopRussia | MRIYA» <https://t.me/+rPL5V0CMx0NIOTky> блокування, а також платформа, де щоденно та систематично надаються онлайн-завдання для підписників, актуальні новини та свіжа інформація, у тому числі навчальні матеріали по кібергігієні та протидії шахрайству.

Бот «StopRussia | MRIYA» <https://t.me/stopdrugsbot> приймає інформацію про фейкові ресурси, котрі перевіряються модераторами та відправляються на блокування в Телеграм-канал. У розділі «Надіслати скаргу на ресурс» – кожен може долучитися до блокування ресурсів окупанта.

Має чатботи і СБУ. В один із них, «Знайди зрадника» https://t.me/Traitor_Search_bot, можна надсилати інформацію про людей, які співпрацюють із російськими загарбниками, про інтернет-агентів, що передають ворогові інформацію чи поширюють контент на його підтримку.